

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Pri oznanilih in ravno tako pri „poslanicah“ se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za večje črke po prostoru in pri oznanilih vsak pot 30 kr. za kolek.

SOČA

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Posamezniki, ki se dobivajo po 10 soldov pri Paternolliju in Soharju; tobakarnicah „Via del Belvedere“ in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blago voljno pošiljajo pod naslovom: Uredništvo oziroma upravnijstvo v Paternollijevi tiskarni v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina znižuje, ako se oglase pri uredništvu.

Razdelitev občinskih pašnikov.

Nij občine tako revne, da bi ne imela nekaj premoženja, da ne bi imela svoj občinskih pašnikov. Pri nas na Goriškem jih ima, ali jih je imela vsaka, in nekatere celo prav obširna občinske zemljišča. V nekdanjih časih so bili ti pašniki koristni, kajti malo gotovo manje je bilo prebivalcev po vaseh, in vsak je imel svoja zemljišča pa manje potreboval, sedaj. Tudi živine nij bilo toliko, in komaj so čakali spomladi, da so jo gnali na pašo. Posebno je to koristilo ubogim, ki niso prihranili toliko krme, kolikor je potrebovala njih živina. Marsikateri ubogi družini so bile v zdatno podporo ena kravica, in par ovacali koza, ki so se večidel leta preživili na teh pašnikih. Zarad ubogih družin in da je občina imela kaj lastnega, je bilo nekdanj prepovedano prodajati pašnike, in predelati jih v njive in senožeti.

Ali s časoma so se ljudje pomnožili, tudi so druge potrebe se pokazale, in davki se povikšali; tedaj je bila naravna misel in želja opravičena, obdelavati te pašnike, ki so kot taki malo nesli v primeri, ko bi bili njive in senožeti. Ker je pa bila prepovedana prodaja ali razdelitva, začeli so občinarji, mejači teh pašnikov skrivaj in po malem širiti svoje njive ali senožeti v te pašnike, bolj predzri izmed njih so celo v nje segli in kose ogradi; občinski zastopniki so pa radi prezirali tako delovanje. Da bi ti pašniki brez razdelitve več nesli, gosposke so nagovarjale občinarje, naj sadijo drevesa, posebno sadna drevesa po njih, in zares so bile nekatere občine marljive v tem obziru. Toda vse to nij pomagalo, da se v okoli pridre novim zmerom nujnim potrebam, kajti vsak občinar je sadil, kolikor je hotel, in on je užival, kar je sadil. Več bi bilo izdalo, da bi bil zastop sam za občino dal saditi. S pridelki bi bila občina vse stroške pokrivala, si kaj pomagala. Umno narodno gospodarstvo je vedno tirjalo, in tirja zlasti zdaj od nas, da pridelamo, kolikor je le mogoče pred vsem za svoje lastne potrebe, in po tem, da prodamo v zunanje dežele, če nam kaj ostane. O kmetijstva tirja svet vedno več pridelkov

in to ne samo za živež, ampak tudi tudi za tvornice, ki se od dne do dne bolj množijo, in toliko novega izdelavajo. Po tem takem je treba, da se vsak prostor prav obdelava, da nič ne pustimo praznega ne po dolinah ne po višavah. Celb pustota in golčave na Krasu lotimo predrugečevati v zelena trate in gozde. V ta namen pa moramo občinske pašnike razdeliti mej občinarje in jih jim v last dati. Vsak se bo po tem trudil sebi v korist jih lepo razdelati, in gotovo bodo ti prostori 10 krat več nesli ko sedaj. To je tudi najizdatnejše sredstvo, mlade gozde izrejevati, in posebno naš Kras po malem pogozdovati.

Mnogo naših občanov čuti to potrebo, za to so nekatere uže razdelile svoje pašnike in si pridobile po deželnem zboru določeno postavbo od našega cesarja potrjeno; druge so poskušile dobiti tako postavbo, ali posrečilo se jim nij, ker niso prav postopale; zopet druge se pa niso še lotile tega dela. Ako poprašamo občine, katero so razdelile uže dognale, kako da so zadovoljne, slišimo v slovenskih občinah hvalo peti takemu dogodku zlasti v krajih, ki imajo pridne kolone, kajti ti se veselijo, da imajo vsaj nekaj lastnega posestva. Le na Furlanskem se čuje glas, da so ubogi deleže kmalu prodali, da zdaj nimajo ne paše ne deleže, in da so bogatinci vse pokupili. To je res žalostno, ali tega nij kriva razdelitva sama na sebi, temuč neumnost ali razuzdanost ubogih, ki vse kaj napravijo. Škoda trpijo le ti, in takim razuzdanostem nij pomagati. Dobček ima vendar celota, ki ne gleda na to, kedo pridelava in je zadovoljna, da vidi dosti pridelkov. Vigilantibus jura scripta sunt, pravice in postave so pisane bodečim ne zaspancem, prav tako je zemlja za marljive, umne gospodarje, zapravljenecem tako nij pomagati, oni končno še kravico in par ovac napravijo, in tudi paša jim nič ne koristi. Zarad take nemarne manjšine pa ne more in ne sme trpeti večina. Z ozirom na vse to mora se v naših časih nujno svetovati, naj občine razdelijo občinske pašnike, kakor hitro je mogoče.

Le tam, kjer imajo obilno pašnikov, znajo ohraniti kak del skupni paši, če kaka soseska tako za zdaj

še želi. Sploh pa je pomisliti, da prinašajo naši večidel slabi pašniki premalo dobička, po njih se živina navadno le spreha, in trpi, da domov vsak dan večidel lačna pride, zraven je še goj pustila na paši, in na Tolminskem se vsako leto navadno kaka goved pobije na strminah. Drugače je na ogrskih planjavah, ta so skoro neizmerna, in tam je malo prebivalstva tako, da bi lahko še toliko ljudij živelo, kolikor jih živi. Koder je pa mnogo ljudstva na pr. v Belgiji, na Angleškem nij davno več pašnikov, kajti znajo si pomagati in zemljo boljše porabiti, oadot krmijo in glestajo živino le v hlevu za pašo je čas po košnji na senožetih, in skozi leto po ne mladih gozdih; da se pa živina sprehodi more, naj si toliko prostora vsaka občina prihrani. Po vsem tem kličemo še enkrat: Razdelite pašnike.

II.

Drugo veliko uprašanje pa je, kako se imajo ta občinska zemljišča razdeliti mej občinarje.

Kar so na Krasu do zdaj razdelili, razdelili so po enakih delih, kajti, ko so pašnike odkupovali od grajščine, plačevali so vsi enake zneske, tudi so davke enako mej seboj razdeljevali; za to je obveljalo po tamšnjih občinah načelo enakopravnosti tudi pri razdelitvi.

Po drugih krajih pa trdijo nekateri, da so večji posestniki pašnike več uživali, ker imajo več živine, plačujejo tudi več davka od teh zemljišč; za to morajo, pravijo, tudi več dobiti pri razdelitvi. Dosti resničnega je gotovo na tem, ali na drugi strani je tudi res, da je veliko dobro, če se ubožstvo zmanjša, kolikor je le mogoče, in tista občina je najsrečnejša, katere pravi revežev nič nijma, v Švici se marsikatera soseska s tem ponosa. Po tem takem naj se ti pašniki pošteno in pravilno razdelijo, naj se tudi bolj ubogi osrečijo, da se jim prilika ponudi njih marljivost pokazati. Z ozirom na vse to, sestavi je naš deželni odbor in deželni zbor je leta 1864 potrdil načrt postavbe, katere sicer nij Njih Veličanstvo potrdilo, da bi za vse soseske veljaven bil, katere se je pa našemu

LISTEK.

Na Furlanskem.

(Konec.)

Ko vstopiš v basiliko, ki je zidana v svoji notranjosti in zunanosti skoro popolnem v romanskem slogu in katera v sedanjosti opravi nosi znamenja petnajstega stoletja, je tlak poltretji čevlj miži od okolice. To kaže na veliko starost in izkopirčajo, da jebilo tudi drugo zemljišče pred petnajststo leti tako nizko. Gaetano Ferrante, ki je l. 1853 v Trstu izdal popis te basilike, in za njim tudi baron Czoernig, je zračunil, da po dolgotni meri 231 čevljev, po širokosti 96, po visokosti pa 72. Zidovi niso prav debeli, nič več nego dva čevlja, zaradi česar so tudi opore podzidali. Iz tega si moremo tudi raztolmčiti, da je cerkev mnogo trpela vsled večkratnih potresov. Troje je cerkvenih životov; visoki stebi in ločijo srednjega od dveh postranskih; nad poslednima so tudi oboki veliko nižje. Na sredi cerkve so ustrčni strugi, katerim oohaja svetloba skozi okrogla okna, in teh sem našel 51. Presbiterij s korom, do katerega te peljejo dvojne stopnice, stoji toraj više od cerkvenega života. V sredi je altar z mizo tako napravljen, da duhovnik lahko mašuje proti ljudstvu obrat, ali pa proti vzhodu. Za altarijem je patrijarhov sedež iz marmora, na straneh v polukrogu leseni sedeži za druge duhovnike. Moj stopnicami, ki peljejo v presbiterij, je proti ljudstvu postavljena prižnica, in kaj za njo na obeh straneh dva kantarja.

Izprva je bila cerkev neki izmalana; nekaj sledi imamo od tega še na stenah kora in tam, kder preneha južni stranski život, razločujemo še lahko podoben matere božje in mnogih apostolov. Kakor te slike

kaže, nij bila tista malarija velike vrednosti, toda na njeno veliko starost lahko sklepamo. Pozneje so vsi cerkev pobelili.

Pod presbiterijem je spodnja cerkev (krypta, martirio) do katere prideš tudi lahko po dvojnih stopnicah, po obeh straneh presbiterija. Okrogla okna, ki so tukaj le majhna in nizka, dajo tudi le malo svetlobe; cerkva sama naslanja se na stebre, ki so pa mej seboj zvezani se skoro popolnem okroglimi oboki. V sredi je rakev (sarkophag), kder so ležala trupla sv. Mohora in Fortunata, dokler nijsta bila razuešena in raztrošena po drugih cerkvah. V zaboj nad rakvijo se oglejski možaki shranjevali spominke domačih svetnikov in pa cerkveni zaklad. Tudi ti spominki so sedaj raztrešeni po cerkvah vesoljnega krščanstva, in brezbožne roke so v začetku tega stoletja še celo cerkveni, jako dragoceni zaklad unesle. Pred rakvijo je postavljen altar, na katerem se vsako leto na spominski dan sv. Mohorja in Fortunata maša bere. Tema zadnjima svetnikoma je tudi basilika posvečena, in po vrhu še se materi božji. Izprva je imela tudi le en altar, sedaj jih je več, in tudi kapele so, mej katerimi je pa imenitna edina ambrosijanska zaradi spominkov torijanske družine.

Učenjaki trdijo, da spodnja cerkev je najstarejša in da jo je dal Fortunatianus v četrtem stoletju sezidati. Okorna in primitivna oprava je neki temu porok. Pred vsem some dve starinski svečelnici najboljše zaanimati. Stropje in stene so prav neumetno pomalane, in to pripisujejo sopet petemu stoletju.

O cerkvi dala bi se debela knjiga napisati, kakor se je uže marsikatera napisala, jaz hočem samo dvoji rečji še opomeniti, in to je tako zvane „chiesa dei pagani“ in zvonika.

Ta paganska cerkev je le majhnega obsežka in

stoji ravno pred glavnimi cerkvami vrati. Spodaj je skriven hodnik, in na vrhu bila je neki prava cerkev. Namen tega je bil menda ta, da so se spodaj krščenci po dovršenem krstu oblekli, in po tem od zgorej mašo poslušali. Pravijo, da je ta „chiesa dei pagani“ starejša od prave cerkve in da so se tukaj zbirali prvi kristjani, in da se je tukaj sv. Mohor pred preganjalci skrival. Bližnjega baptisterija, akopram je slaveu in katerega ne sme noben popotnik prezreti, jaz si nijsem mogel ogledati, bilo je uže precej kesno in na stolp sem moral iti. Zvonik se vzdiguje čisto osamljen na severni strani basilike. Široko podnožje kaže, da je to izprva moralo biti kaj drugega, nego zvonik. Stopnice so jako visoke in utrudljive, in šteje se jih na 108, zvonovi so 236 čevljev na zemljo. Razgled je tukaj prav neizmeren. Jaz zaradi oblačnega vremena nijsem veliko veliko videl, a moj gostilnik, ki je mi bil povsod izvrsten „cicerone“ zagotavljal me je, da ne pozna kraja na Furlanskem, kder bi bil razgled tako obširen in veličasten, nego z oglejskega stolpa, čegar podnožje je le 7 čevljev nad morjem. Na južno-zahodni strani, v meglo zaviti vzdigoje se stolp sv. Marka v Benetkah. Iz adrijanskih valov moli onstran morja istrijsko hribovje v nebo, mej njim Učka gora. Še dalje tija proti vzhodu zapaziš kranjski Snežnik (Schneeberg), ki od vedno se snegom pokritega vrha svoje ime nosi. Od tod bolje proti severju vlačijo se juljske, in proti severo-zahodu karnične planine. Nanos zagledaš, ki služi mornarjem, da se po njim ravnujo, kedar jadrajo proti Trstu. Tudi višine trnovskega gozda in Hrašice odpro se tvojim očem — Kr se mornarjem najpreje pokaže in še Triglav ti ne skriva svojih sivih glav. V bližini stolpa razširjajo se ti livade furlanske planjave in goriška Brda. Otok Grado in Trst tija do Miramare vidiš tako, kakor bi vse to bilo prav poleg. Da-

železnemu zboru tako priljubil, da prav rad dovoli razdelitev, če je na podlagi tega načrta §§. 6. 7. 8. 9. predložena. Za to ga tu od besede do besede priobčimo, da si je bil vsaki občini poslan, in ga vsaka mora v svojem arhivu imeti.

(Konec prih.)

Predelska železnica in državna pomoč.

(Posnetki iz Lukanove brošure enacega naslova.)

Ego sum vox clamantis in deserto.
Ev. Luk. III. 4.

Zgodovina, katere se po pravici magistra vitae imenuje, akoravno se njeni nauki ne zdé vsem državljanom pomislila vredni, nam priča, da so v vseh večjih državah in ob vseh časih s tistimi provincijami, ki so bile od vladnega središča oddaljene, ali krivično ravnali ali je vsaj hudo zanemarjali.

Če se tudi nečemo ozirati na grozovito slabo gospodarstvo asirskih satrapov, perzijskih sadrozamov, turških valij, vidimo že v provincijalni upravi mogočne in jako civilizirane rimske države tako strašno spridenost in tako neusmiljeno tlačenje, da se v sedanjem, mnogim črnim marogam vkljub vendar veliko plemenitejšemu veku naš notranji čut upira verjeti, da je bilo tako slabo in nečloveško gospodarstvo sploh kedaj mogoče, akopram nas pamet na podlagi neovrgljivih prič sil pripoznati, da je bilo res tako.

Uže za rimske republike tožba zoper prokonsule, ki so v provincije poslani ljudstvo stiskali, niso bile nič nenavadnega (gl. M. T. Cicero in Verrem — Lex 3, Dig. ad leg. Juliam peculatus) in Vellejus Paterculus II. 17. pravi o Quintiliji Varu, o tistem pozneje zaradi osodepolne zgubljene bitve v teutoburškem gozdu znanem rimskem vojskovodji: „Syriam, cui praefuerat, pauper divitem ingressus, dives pauperem reliquit“.

A ko se poznejši Caesarji niso brigali za opomin velikega Avgusta, ki je umiraje svoje naslednike svaril, da naj se zadovolje s tedanjimi mejami rimske države, nego so državo vsled neizmerne slavočlenosti v večne, na vselej srečne osvojevalne vojske zamotavali, in ko je orijentalna potrata in gizdavost na cesarskem dvoru potrebnosti državnega zaklada pomnožila: tedaj se je mejnih provincij uprava spremenila v neprenesljivo breme provincijalom, a v objekt protipostavnega bogatenja najpreje namestniku in njegovemu spremstvu (officium praesidiale) katero se je po konstantinijanskih preuredbah prestrojilo v veljavno in od dne do dne rastočo birokratijo — po tem pa tudi ž njo nerazrešljivo zvezanim zakupnikom državnih davkov (publicani), kateri niso bili nič drugega, nego naši moderni ustanovniki, upravni svetniki in borzni baroni.

Tem namestnikovim spremljevalcem pa dačnim zakupnikom moramo pripisovati večkrat se ponavljajoče in krvavo zadušene upore podjarmljenih narodov, tedaj posrednje tudi razdejanje jurazalemskega mesta — (nesreča za vse poznejše človeštvo!) prelivanje človeške krvi v Tessaloniki in več drugega; in vsem ostrim kaznim vkljub, s katerimi so mnogi cesarji uradnikom zaradi njih kupljivosti žugali, prišlo je tako daleč, da so pre-

bivalci rimskih provincij svoje lastno ognjišče zapuščali, pri tujih osvojevalcih, katere so Rimljanje barbarje imenovali, varstva svoji osebi, svojemu blagu i svojemu zaslužku iskali, ker jim domovina nobenega poročstva več za nje ni dajala.

Silvianus (De Gubern. Dei V. pag. 145) nam poroča, da so prebivalci Gallije v veličih krilih uhajali čez Reno k barbarjem, da bi se odtegnili neprenesljivim bremenom, katere jim je nakladala mnogojezična rimska država: „passim vel ad Gothos vel ad Baccandos vel ad alios ubique dominantes barbaros migrant et migrasse non poenitet. Maluit enim sub specie captivitatis vivere liberi, quam sub specie libertatis esse captivi. Itaque nomen civium Romanorum aliquando non solum magno aestimatum sed magno emptum nunc ultro repudiatur et fugitur; nec vile tantum sed etiam abominabile pene habetur“. — In po tem ko pasestnikom na ohranitvi in brambi države ni bilo nič več ležaje; po tem, ko so legije samo iz ožetih kmetov (coloni) in robov sestavljali in kohorte pretorijancev (poznaje comitatenses imenovanih) z nemškimi najemniki dopolnili — po tem je bilo tem germanskim najetim vojakom lahko brezdušno državno telo uničiti ter skoro brez prelivanja krvi na razvalinah rimskega cesarstva nove države osnovati.

In v preteklem stoletju vidimo, da je benetska republika v svoje oddaljene provincije pošiljala namestnike, vzete iz obubožanega vladajočega plemstva, ki so se po tem se svojim spremstvom vred s bi v prid in glavnega mesta trgovini na dobiček molzli, dokler ni sama, zapuščena od narodov, katerih ljubezen si nikoli ni pridobila, brez slave in brez boja 17. maja 1797. poginila, plen francoskemu osvojevalcu, ki je Benetke kot odškodnino Avstriji zabarantala.

Na posled smo še pred malo leti videli, da je bila mogočna Angleška v nevarnosti zgubiti svoja vzhodnoindijska posestva v ustaji, katero je vsled brezvestnega zatiranja in tlačenja zakrivilo nekdanje vzhodnoindijsko društvo, in po zadušnem uporu vpeljane reforme nam pričajo, da se je Angleška vsaj naučila, kako se ne sme vladati.

Če se pa zdaj upraša, v kakovi zvezi je ta kratki zgodovinski pregled z naslovom našega spisa, posili se nam kar sam od sebe odgovor, da baš samo iz takih historičnih premis se da razložiti sicer na noben način razumljiv faktum, kako vendar je to, da se je že pred več nego dvajsetimi leti sprožena, od štirih provincij: od Trsta, od Goriške, Koroške in od Solnograda željno pričakovana, od več ministrov zagovarjana in od priznanih tehničnih avtoritet načrtana in pregledana zveza bodenskega jezera z Adrijo, ali v ožem pomenu železnica po šoški dolini kakor tista glasovita morska kača mogla po toliko občinskih zastopih, deželnih zborih, trgovinskih kamorah in raznih sejah, po toliko ministerskih pisarnah in tehničnih uradih zvijati, a vendar še do današnjega dne ni prave vidne podobe dobila.

In vendar, če je katera dežela sočutja in usmiljenja vredna, tedaj ga je gotovo Goriška, ona provincija, kateri je bila od predavnih časov odločena najžalostnejša osoda; katera je morala po kratki cvetoči dobi pod Avgusta prvimi nasledniki barbarjem odpirati pot v

Italijo; katero so Markomanov, Herulov, Gotov, Hunov, Obrov, Magjarjev i Turkov divja krdela neusmiljeno teptala; v kateri so vojaški proticesarji velikrat svoje domišljevane pravice v ljutih bojih razsojali; katera je bila bojišče v krvavih prepirih mej goriškimi patrijarhi, po tem mej Avstrijo pa Benetkami; — katera je vedno iz daljave vladana — bolisi iz Rima ali iz Lincea ali z Dunaja — smela svoje prošnje in tožbe samo po tujih posredovalcih pred vladarjev prestol pokladati; — ona provincija, katera je le točaj mogla posluš svojih prošenj i tožba kakor tudi razvoj svoje dušne i materialne kulture pričakovati, ko se ustava uresniči ter s vsled nje nari sam i postavodajstva i uprava deleži.

Naj se pristranski starinarji za rimske naprave i postave še tako navdušajo — ter si domišljajo, da je rimske države cvetoča doba, o kateri nam Plinij, Strabo, Pomponij Mela, Herodian i drugi poročajo, večno trajala i naj nam poznejši zgoledinopisci v prijetni svesti svoje lastne za lovoljnosti pripovedujejo, da je rimska država tudi v poznejših časih cvela, napredovala ter so veselo razvijala: vendar jasno vidimo iz Dia Cassija, Amiana, Marcellina, Salviana in Laktancija, kako hitro se je po propadu republike v rimski državi vse premnilo. Tako nam priča sicer optimistični Candidus, kako je bilo v celem srednjem veku pustošenje naše dežele vsled barbarskih navalov in vsled vojska mej lastnimi vladarji, gonobljenje, skrunjenje, pobijanje prebivalcev, katere so celo lovili in za sužnje prodajali, kaj čisto navadnega.

Brezskrbna anarhija pod slabotnimi patrijarhi in pod goriškimi skoro nikoli navzočnimi grofi pač ni pomagala takih ran celiti, a tudi po tem, ko se je bila goriška i gradiščanska mejna grofija z Avstrijo združila, se njena osoda ni bistveno izboljšala, kajti pogostna vojske, v katerih so se sovražniki slavnih činov se ogibajoči zadovoljevali, s tem, da so nasprotnikov teritorij pustošili, da so plenili, požigali, i trdnjave brezuspešno, napadali; po vpkajih zatročena človeška i živinska kuga perijodična lakota i druginja; prolajanje i zastavljanje državnih davkov po celih okrajih (po gradiščanskem, bovškem, kanalskem, tolininskem), gder so bila zemljišča kmotov prosta lastnina, kar pa je tukaj neznano tlako in podložnost, dalje privatno jurisdikcijo, naprave, ki so kmota tlačile in za sebične namene molzle, čisto po krivici utihotapilo, v tem ko se je nov državni gruntni davek vpeljal in je erar celo občinska zemljišča za svoj žep prodajal; zlorabljenje od strani dačnih zakupnikov, ki so celo izseljevanje za nasledke imeli tako, da je samo od februarja do avgusta 1. 1779. provincija zgubila 2500 mlajih mož, ki so ali iz dežele pobegnili, ali k vojakom vzeti bili in da so se v časih skoro sami starei, ženo in otroci po vaseh nahajali, pomankljive naprave za varstvo gozlov in zoper povodnji i pustošenje voda, kakor tudi zoper močvirje ob morskem obrežju, nedostatnost cest in drugih sredstev za občenje: — vse to nam podaja žalostno sliko, v kakovem stanju se je nahajala naša provincija notri do konca preteklega stoletja.

Dalje prih.

Dopisi.

V Gorici 28. aprila. — Kedar koli se v Gorici bli-

vinski, na stenah sezidani grad in znameniti Timav — vse to vidiš z oglejskega stolpa. Da, neizmeren, in poleg tega veličasten razgled je to!

Oglejski stolp, ti ne prideš mi več iz spomina. Kako veličastno vzdiguješ svojo sivo glavo v temne oblake in kako se sveti tvoj vrh o zimski noči, ko ga blede mesece razsvetljuje! Kako dobro sem se počutil, ko sem bil na tebi, in ko moje oko gledalo tija čez daljno morje in visoke gore, ter počivalo po tem na majhnih kočicah furlanske planjave. Tam zdolej pač so ljudje le drobne mrevice, ki so poté v potu svojega obraza za krvavi krh, ki pada od gospodarjeve mize. Tu sem pridil potlačeni prebivalec in zabih boš vse gorje, ki gloda tvojo dušo od zora do mraka, in ki ti še mirnega senu ne privoščiti. Da, vesel je človek na taki višavi in misli objeti v svojem bratoljubju vse ljudi vesoljnega sveta — a spomin, ta nesrečni spomin skali mu še to veselje. Gledati sem mislil stari Oglej, veličastni, mogočni, uplivni Oglej, kakoršnega nam stari pisci opisujejo, a vsega tega ni. In res, starega Ogleja sedaj niti ne poznaš. Ko so se bili prebivalci po razrušitvi največ podali v lagune in tam zidali kraljico adrijskega morja, postala je tudi okolica puščoba; vinogradi so se spremenili v močvire in reke so predrle čez svoje obale; umetniški izdelki vsi so pokrađeni in prenešeni v druga mesta. In zopet sem se spominjal žalostne pesmi Pavlina, ki piše:

Terras per omnes circumquaque venderis,
Nec ipsis in te est sepultis requies;
Proiciuntur pro venali marmore

Corpora tumbis.

Kako mnogovrstni izdelki so bili, kaže nam od dne do dne več tamošnji izkopi. Menda ni nobeno mesto bilo tako bogato, kakor je bil Oglej, razen Rima in moreda še Pompejev. Kar se je do dandanes na dan spravilo, so izkopali največ slučajno, še le v zadnjem času je vlada k temu nekaj pripomogla. Tamošnji lekarničar je bil tudi starinsko zbirko napravil, toda še to lansko leto tržaskemu mestu prodal.

V noči smo prišli sopot na staro stanovanje v Cervinjan. Drugo jutro, na velikonočni ponedeljek šli smo v Palmo. Vreme je bilo tako, kakor si slabšega pri potovanju še misliti ne moreš. Palma je mlaj trdnjava, in ko je pod Avstrijo spadala, bilo je živahno mestice; kupčija in obrtnija ste bili tedaj v cvetu, sedaj je vse prenehalo, in marsikdo želi, da bi se stari avstrijski časi zopet vrnili, isti časi, ko so še naši gornjani po predivo v Palmo hodili. Blagostanja tam sedaj ni videti, za to so pa pobožni. Veliko ne maram o tem govoriti, toda čudež, ki se je tam neki zgodil, in katerega sem jaz v tamošnji krčmi slišal, moram zabilježiti. Pravili so, da velikonočni teden šla sta dva karabinirja po polji na stražo. Ko dojdeta na popolno osamljeno mesto, zagledata čisto nazega moža, ki je na travi prav mirno ležal. Karabinirja se vstavi pri njem in ga prašata o tem in drugem, na kar jim je pa vedno en in isti odgovor dajal: „Tako bog hoče“. Po tem sta ga s plaščem pokrila ter seboj peljala, a on se je vedno in vedno oziral. Elen karabinarjev se tudi ozre, in res zagleda tako lepo polje in itake vinograde, kakor nikedar v svojem življenju. Drevje in trte so se kar lomile pred obilnim sadjem. Grozdovi so bili tako veliki in zdravi, kakor v obljubljeni deželi, kder med in mleko teka po potočnih strugah. Šli so dalje. Čudni mož se je zopet oziral, in drugi karabinir je hotel tudi videti, kaj je za hrbotom lepega. A, strašansko pogled! Vse polje je bilo pokrito — z človeškimi trupli; kakor žitno snopje ležali so tukaj mrtveci. Na prašanje, kaj to pomenja, jim čudni mož odgovori: „Letos bode jako rodovitno leto, ljudje bodo toliko pridelali, da ne bode vedeli kam s pridelki, toda pride taka bolezen, da trupel še kedo pokopati ne bo imel.“ To le so mi pravili; v Palmi to močno verujejo in v Gorici vé uže vsaka tercijska to pobožno prerokovanja. Vederemo!

Velikonočni ponedeljek začnemo na Furlanskem semenju in očitni plesi. Tak ples je imel biti tudi v bližnjem Gabolani. Podalo se je tija mnogo nas, go-

spodje, gospé in gospodičine. Z oblakov je dež rosil, mi smo se pa vendar vozili po reki Avsi. Morali smo jo po tem na stran zaviti, stopili smo na polje, a gorje nam in posebno gospem. Tako blato in toliko ga je bilo, da smo do kolena po njem gazili. Nadejali smo zaradi tega nekaj olško inine, ko pridemo tija, a vse zastoj. Zaradi slabega vremena je bil ples preložen na prihodnjo nedeljo; gostilne nismo našli nobene, in ni nam ostalo drugč, nego da smo sopot v — cerkev šli. Po tem naj reče še kedo, da smo strašni liberalci! Tukaj v tej cerkvi, — kateremu svetniku ali svetnici je posvečena, ne vem — so sopot dajali vernemu ljudstvu ostanke svetnikov poljubovati. Ko smo mi vstopili, vse se je ozrlo, še celó duhovnik je vstavl poljubovanje, in skoro bi se bila še naša družba postavila tija pred altar, ako bi se o njej potem ne govorilo, da se iz svetih rečij norca dela. Težavna hoja je bila to in sama na sebi neprijetna, toda na našo dobro voljo in našo dovornost nismo neukretne razmere nič uplivalo; bili smo vsi nenavadno veseli in židane volje, in večerja nam je po tem izvrstno teknila.

Tvorek popoldne je solnce zopet začelo kazati svoje žarke, in odriani smo iz Cervinjana proti domu, v Gorico. Slovo od mojih znancev in gostilnikov je obstajalo, kakor sploh na Furlanskem, v mnogih poljubih. Pri nas si segnemo v roke in ne vidimo se več moreda vse leto ali življenje ne, na Furlanskem pa, če se ločijo sorodniki le za nekaj ur, se uže pri odhodu in dohodu objemčkajo. Tu je skoro tako, kakor kar piše Erasmus o Angleške, da se ženske in možki, sorodniki in nesorodniki pri takih prilikah, vse na čez poljubljaje; izjema je tukaj le ta, da ženske samo svojim največim sorodnikom to čast skažo. — Hitro je drdral voz po enomernih, lepih a dolgočasnih cestah furlanskih do Ronk, pred katerimi smo morali tudi dolgi, ne pred mnogim časom ustanovljeni most premeriti.

Ob 7 zvečer sva bila, moj prijatelj in jaz, zopet v Gorici.

M. R.

žajo občinske volitve, postaja javno življenje razburnejše in mej strankami se zopet vnašamo o naš žerjavica mej-sebojnih nasprotnosti, katera je ves čas po prejšnjih volitvah skrivaj tlela, tako dalje uže mars kedo misli, da je za vselj ugasnila, da so se strasti polegile in da bo za blagor mesta vsaka stranka ko ikor toliko od prenapetosti svojih teženj oljenjala, — s kratka, da se je mir povrnil v naše mesto in da nastanejo boljše časi. Toda če nismo tega doživeli poprejšnja leta, tudi letos ga ne bomo, marveč moramo konstatovati neljubo resnico, da so se stranke v našem mestu v največjem času še boljše strogo ločile — v tri taborje iz katerih obzirlja druga drugo sumljivo opazuje, in se sredstvi, kakoršna se ti ali uui boljše prilagajo, izpou-riva in pobiva. Klerikalci, — pred m. lo leti mej nami skoro da mrtva stranka, dobili so po srečnem uspehu zadnjih dveh let toliko poguma, da so se ne samo po-stavili na svoje noge, ampak da so celo dosegli toliko moči, da jih kmalo ne bo mogla nobena druga stranka sena za se užugati. V sedanjem času splošnega na-predka je to zelo žalostna prikažen, — a vendar je resnična, in je ne bo poprej konec, dokler se zoper njo ne združijo vsi liberalni elementi, naj so uže ru-deče, črno-rumene, belo-modro-rudeče, črno-rudeče-zlate, ali kakoršne si bodi barve. Naprej! je dan da-nes geslo vseh omikanih, ali po omiki hrepenečih na-rodov; klerikalizem pa vleče z vsemi silami na z a j, te resnice smo najočitnejša priča mi Slovenci, kateri smo pod klerikalno komando zelo zaostali in mnogo zamudili ter smo jeli dobivati kot narod nekoliko ve-ljave pri omikancih še le v najnovejšem času, ko se nas je večina odtrgala od klerikalnih vodjev in naroda sebičnih prvakov.

A žalibog so tudi liberalni elementi v mestu raz-cepljeni in sicer velika večina njih ne toliko po raz-ličenosti političnih teženj, kolikor vsled sebičnosti in ri-valnosti posameznih mož, kolovodjev ene in druge stranke — ker tukaj govorimo le o dveh glavnih strau-kah: o liberalno-konservativni in o liberalno-napred-njaški. Po našem mnenju se obe v glavnih načelih strinjate in bi se gotovo tudi v eno izlili, ako bi se nja vodji udali in bi, sumničeni in nahujskani, druga o drugi preslubo ne mislili. Konservativna risa na-prednjaško z rudečo srjaco in očmi škilijočmi unkray meje, jo popisuje prenapeto in Avstriji nevarno in jo imenuje — radikalno. Naprednjaška stranka si pa ne more misliti konservativcev brez cofa, brez dotika s policijo in kar ji naj bolje v zeio šteje je to, da jo šteje za mlačno in deloma celo za nasprotno v narod-nem oziru, to pa najboljše zaradi tega, ker obsega zra-ven uradnikov in penzionistov tudi vse tukaj živeče Nemce. Po pisatelja osebnem mnenju so misli obeh strank pretirane. Italijansimov nij več v Gorici in postavimo, da bi jih bilo še deset, se to ne more ime-novati stranka. Naprednjaška stranka obsega mnogo za blagor mesta vnetih in jako obdarjenih mož, kateri so prerazumni, nego bi v sedanjem, jako ugodnem po-ložaji svoje ožje domovine spenjali hrepeneče roke čez Jadrijo. K tej stranki bi se najbrže in najrajši pri-števali tudi mladoslovenci, ako bi jim ugajalo vtikati se v mestne zadeve; kajti obema gre pred vsem za svobodni razvoj na narodni podlagi.

Konservativna stranka ima gotovo tudi izvrstne može v svoji sredi, ona, če smemo soditi po govoru, v katerem je razjasnil nje načela in stališče dr. Pajer pri shodu konservativnih volilcev dne 25. t. m. v me-stni dvorani, zasleduje tudi prav hvalevredne namene, toda da se je od naprednjakov čistoma odtrgala, na-mesto da bi z njimi kompromis sklenila zoper — na-zadnjaštvo, to nam ne more nič kaj dopadati in to tem manje, ker nastaja iz tega velika nevarnost, da zmagajo klerikalci, kateri so uže zdaj, kakor je gosp. Pajer zagotavljal, preobilo zastopani v mestnem zboru, kder sede predsednik katoliškega društva, dva popa in toliko diakonov. Tako postopanje diši po sebičnosti, in te ne morejo biti krivi — nego posamezniki v veliko škodo in nevarnost liberalnim načelom. Prijazno mesto Gorica si bo po našem mnenju zopet pridobilo in stalno zavarovalo lepo ime liberalnega, naprednjaškega mesta samo tedaj, kedar bode pri volitvah vsi liberalni ele-menti združeni v eno močno stranko složno volili za-raz intelligentne, poštene in marljive može ne glede ali so ti malo bladuje ali vročje krvi, da jim je le blagor mesta na srcu.

V Gorici 28. aprila. — Žalostne razmere naše de-žele, kakoršne je prouzročila lanska slaba letina, je naš deželni zbor v peticiji do vlade s tako živimi bar-vami nashkal, da smo pričakovali prav obilne podpore iz državnega zalge za javna dela na Gorškem, pri katerih bi si bili ubogi delalci in obrtniki kaj prislu-žili. Toda namesto stalne podpore — dovolilo se je le primerno majhno posojilo v znesku 30 000 gl., ka-tero naj bi se razdelilo mej uboge občine, da obrnejo posojeni denar v javno-koristna dela. A žalibog tudi tega posojila še nij; minula je zima in začela je pom-lad, čas največje potrebe in še vedno se ne ve, katera izmej proščih občin in koliko bo dobila; prošenj je pa toliko, da bi stotisoč goldinarjev ne zadostovalo, ako bi se hotelo vsem le deloma ustreč. In kakor je revščina v nekaterih krajih letos zares velika, tako ne manjka tudi nekder obče koristnih del, katere bi bilo

dobro započeti in izvršiti. Saj je naša dežela in po-sebno nje gorski del glede skladovnih in občinskih cest v tako žalostnem položaji; saj manjka skoro pov-sod sposobnih šolskih poslopij; saj bi občinske dreves-nice, kakoršnih nij skoro nikoder, povsod koristile; saj zd huje toliko občin na Krasu po prepotrebni vodnja-kov itd. Vse to so gotovo prepotrebna dela in vse občine, katere so vložile prošnje za posojila, komaj ča-kajo rešitve in, če se jim posreči — denara; — a obljubljeni 30.000 gold. še mirno počivajo v državnih blagajnicah, dasiravno je državni zbor uže davno do-volil, da se imajo posoditi naši deželi; bog ve, kedaj pridejo na dan! Gospodje, kateri imajo to stvar v rokah, menda ne poznajo starega pregovora: „Bis dat qui cito dat“. Naj bi jih naši državni poslanci malo podrezali.

S Tolmiskega 19. apr. [Izv. dop.] Ker so v Gla-sovem dopisu s Tolmiskega 17. apr. navedene napake krivično gospodu Winklerju podtaknane, si v dolžnost šte-jemo stvar nekoliko pojasniti. Da bo Glasov dopisnik — y — priložnost imel, se sam prepričati, kako krivično ja našega poslanca napadel, mu radodarno ad melio-rem frugem reducendum z dopisom „S Tolmiskega“ v 13. šte. Glasa od 25. marcija 1873 postrežemo, da bo on sam in javnost spoznala, kako kratkega spomina in breztaktui so uredniki lista na verski podlagi. Glas namreč piše: „V 68. šte. „Slov. Nar.“ sem čital čuden dopis „od Soče“ 18. marcija t. l. kateri brez-obzirno i nesramno po našem obče spoštovanem gosp. glavarju udriha, ter mu vsakovrstne pregrehe pod-tikuje. Moja naloga nij tukaj gosp. glavarja tolminskega opravičevati, ker on tega opravičevanja ne potrebuje in gotovo tudi ne želi, kajti kedor našega gosp. gla-varja pozna, in kedor je njegovo neutrudljivo in „ne-sebično delovanje v deželnem zboru, v dež. odboru in v njegovem uradnem delokrogu „nepripravaško i brez-strasti“ opazoval, mora priznati, da ima on za sloven-ski narod toliko in takih zaslug, da nij mogoče nje-govega ne o m a d e ž v a n e g a i m e n a oskruniti, naj si strastni dopisnik v „Slov. Narod“ še tako debelega in črnega obrekovanja izm šljeje.

Kakor preteklo leto ima tudi še dandanes g. W. čiste roke in zamore še vsakemu v obraz pogledati zavolje sebičnosti in sleparij, ki mu jih dopisnik — y — podtika, pa ne tako „neki drugi,“ kakor nam dokazi pričajo.

Govori se, da neki drugi se je iz strasti in sebič-nosti vseh zvijač poslužil, da bi svoji starši sestri de-diščino prvorojenstva vzel. Stvar je taka. Neki du-hoven iz Berginja je posestvo v Štandžu kupil in za-pustil, da vsak prvorojen iz tiste družine to podedva. Prva rojena bila je dekli a. Pa „nekdo“ ji tega ne-privoščil, temač, ko se je nekaj juridičnih paragrafov na Dunaji naučil, ga sveta misel obile, da bi to na se spravil, kar bi mu se prav dobro prilegalo. Prav pri-jazno sestro nagovarja, da mu to pravico pripusti samo za to, da se po Gorškem oslavi, po tem jej pa kakor dober in hvaležen brat vse vrne. Ona je pa dobro ve-dela, s kom ima opraviti, in ker se mu nij hotela z lepa udati, ji druge neprijetne sitnosti napravi, kar pa mu je vendar spodletelo.

Da se da ljudstvo slepiti, po tem pa svojo slepoto spregleda, ti dop. — y — „neki drugi“ izvrstno spriče-valo iz lastne poskušnje dati zamore.

Pri volitvah leta 1867 je „nekdo“ svoj zlati red v žpu v Tolmin prinesel, ga v Preselovi gostilni-ci volicem kazal, in pravil, kako mogočen je vsled tega odhikanja postal, da naj mu le svoje želje in potrebe naznanijo, drugo bo vse njegova skrb. Poskušnja je volilce pa drugače podučila.

Se svojo bistroumnostjo si je „nekdo“ v dež. od-boru iz Doblarskega blaga vedel suknico, pa morebiti še kaj drugega om-stiti, od česar gospod W. še nikoli sanjal nij.

Kako se je „nekdo“ na Tolmiskem kot poobla-ščeneec dedičev rančega gosp. Kovačiča proti dolžnikom obnašal, je morebiti uže vsem znano, pa opomniti je treba, da so stroški za tožbe kapita! presegli in ta „nekdo“ se je v lastni kočiji iz Gorice v Tolmin vozil.

Pri vsem tem je še „nekdo“ zlate sanje imel, da ga bodo tukaj v državni zbor volili, kakor da bi jim ne bil zadosti krvi izpil, in ker mu je spodletelo, od tod napadi na gosp. W. Čast, komur tiče.

Dopisnik — y — vrni v svojem dopisu g. W. pod-takneno sebičnosti in sleparije svojemu vernemu go-spodarju, da ne bo mislil, da je za veliki teden s tem kako miloščino komu storil.

Ker samo uredništvo Glasa v 13. št. p. l. v svoji opazki priznava, da gosp. W. hvale ne išče in opravi-čevanja ne potrebuje, in da je za nas najboljše, kar je za nas dobrega storil, se na tihem veseliti, a želji u-redništva vendar popolnoma ne moremo ustreči, temuč naj nam bode pripuščeao saj nekoliko o njem spregovoriti.

Kot glavar in namest. svetovalec ima tudi gosp. Winkler svoje diete. Komu je pa znano, da bi bili blagorodni gospod, naj bo v cerkveni, občinski ali v kakoršni drugi zadevi, od kar so v Tolmin prišli, kako odškodovanje tirjali? Znano je pa, da sama vožnja k raznim sejam in drugim opravilom je znesek 500 gl.

*) Pa vendar ne junak; hudir ali ima ta človek povsod svoje kremplje? Ured.

na leto presegla. Glejte! W. nasprotniki, da on ne le samo o veliki noči, ampak tudi mej letom, kakor po-treba in okoliščina donese, ve, ne obešaje vse na veliki zvon, svojim pirhe deliti. Solnce njegovega dobrotljivega in usmiljenega srca je marsikaterega človeka, in občno ogrelo, to vedo tudi župniki na Tolmiskem. Nje-gova pravičnost je nam živo v naše srca zapisana in nam bode nepozabljena ostala.

Glede beračenja W. zapomni si dopisnik — y — ta lepi nauk: Ošabnež hoče povsod le prvi biti, od sebe rad in veliko govori, vse še tako majhno dobro, kar je storil, ali stori, prav v dno razodeva, ker je poln lastne hvale, druge pa zaničuje, obrekuje, vse njih slabosti presodi, in če drugega ne more, jim slabe na-mene poltika. Kar iznevere g. W. tiče, ne trudi se — y — toliko njega opazovati in uže soditi, da ne boš pri lastni čedi škodo trpel.

25. maja 1868. so prišle temeljne postave na svet-lo, od katerih prevz. nadškof goriški v svojem pastir-skem listu od 14. julija 1868. sledeče piše: „Der rö-mische Papst hat die oberwähnten Gesetze der öster-reichischen Staatsregierung nicht nur nicht gebilliget, sondern in der am 22. Juni d. J. zu Rom in geheimen Consistorium gehaltenen Allocation ausdrücklich ver-worfen und verdammt.“ Kako pa nekateri duhovni ravne te postave z vladno podporo izpeljevati poma-gajo v škodo sv. cerkve, tega dopisnik — y — ne veš? Tukaj imaš lepo priložnost, najpoprej lastni tabor pred nesrečo braniti.

Varuj se dop. — y — korupcije, ki bi po lažnjih in napadil in po vaši stari šegi postala, pospeševati in širiti mej goriškimi Slovenci, vse drugo pa pripustimo pogumnosti našega poslanca, ki bo na Dunaji za na-rodne interese se tako vedel potegovati, kakor na-Tolmiskem marsikateri demoralizaciji jez postaviti. V imenu več volilcev.

V Trstu 28. aprila [Izv. dop.] Nij dolgo od tega, kar je bil odbor vojakov v Trstu. Tu se je videlo zo-pet, kako mora okolica zaradi mesta trpeti, ker oko-liški fantje so zdravi in lepki; v mestu pa je vse pohabljenost na duši in na telesu. Tržaško mestno sta-rešinstvo nosi v ustih vedno blagor „komune“ na je-ziku, kedar za njih dobro gre, a na drugi strani na-klada okoličanom od dne do dne vede davke in odteguje slovensčini še iste pravice, katere je kedaj imela.

Pred letom dnij je naš municipij sezidal palačo, ki je boljše kurniku nego poslopju podobna, in letos je bode neki do dna podvli, da jo bodo v novem slogu zopet sezidali. Glejte okoličani, kam vaš denar hodi! G. poslanec N a d l i š e k je v zadnji mestni seji izpro-sil 1000 gold. za žvepljanje trt v okolici. Ali nij to zopet zanjka za naše volilce? Magistrat se bo pri novih volitvah soper na take benefice naslanjal. La-honstvo se pri nas širi od dne do dne, iz tega bi se lahko izkopali, ako osnujemo lastno gospodarsko pol. društvo, kar se uže naši škodenjci se umislili. Tedaj okoličani na noge in osnujte politično društvo, ki bode trdno horišče proti lahonstvu.

Politični pregled.

Državni zbor, ki se bode najbrže 10. maja odgodil za 2 meseca, ima zdaj dolge in važne soje, da reši mnogo materijala, ki ga še čaka. Zbornica je te dni potrdila postavo o zemljiščnih knjigah za Niže-Avstrijsko. Mi Goričani smo teh knjig menda najboljše potrebni, pa bog ve, kedaj jih še dobimo. V saboto je bila na dnevnem redu zadnja konfes-i-jonalna postava, o urejenji zunanjih razmer kloštrov nasproti državi. Ta postava, katera je bila v ge-neralni debati sprejeta z veliko večino, ne namerava po nikakem kloštrov odpraviti, ampak daje kloštrom samo tiste pravice, kakor jih imajo druga posta-va društva in občine, ampak država si pridržuje, da poseže vmes, kakor hitro bi klosterska društva tako postopala, da nij državi v korist. Tedaj ta postava namerava enakopravnost pred postavo vseh državlja-nov, naj si uže bodo kmetskega, gospodskega ali duhovskega stanu. Poročevalec o tej postavi bil je dr. Razlag (prvi slovenski poročevalec v drž. zboru) Debata o tej postavi nij bila posebno burna; go-vorili so 4 pravnarji proti in 3 ustavoverci za po-stavo, konečno je pa dr. Razlag kot poročevalec dolgo in prepričevalno govoril, omeniti je posebno, da jezuviti so sploh nevarni in so Slovanstvu mno-go škodovali, kajti jezuvitje so bili, ki imajo bist-veni delež na poginu Poljske; odgovarjal je prav tehtno protigovornikom in tistim, katerim se zdi postava premalo odločna, pravi: boljša je sovražnica dobre stvari. S tem hoče reči, da boljša postava sama po sebi pride. Zdaj traja specialna debata o tej postavi in gotovo bode tako sprejeta, kakor jo je utrjeval dr. Razlag.

V gospodski zbornici se je sprejel proračun za

1. 1874. Po tem je bila debata o postavi gledé urejenja doneskov v religijski fond, govorili so proti kardinali Rauscher, Schwarzenberg in knez Lobkovic; baron Hein pa za postavo in za njim je minister Stremayer zopet povdarjal, da tukaj gre samo za zboljšanje stanu nižji duhovščini.

Delegacijam je grof Andrassy predložil rudečo knjigo, to je zbirko vseh važnih dopisov, ki zadevajo zunanjo politiko; važnega se tam ne nahaja prav nič, ker minister zunanjih zadev navadno samo to pové, kar se mu zdi prav, vse drugo boljše važno in zanimivo pa zamolči.

V ogrski zbornici se pripravlja postava o civilni ženitvi.

Neki italijanski klerikalni list javno toži papeža, da je bil on prvi revolucionar in da je on se svojo nedoslednostjo uzročil zedinjeno Italijo; po tem pa se je ultramontanizmu tako v narcije podal, da je vse liberalne elemente od cerkve odstranil; dokler ta papež živi, se bode cerkev vedno bolj rušila, ako bog ne pomaga.

Na Francoskem je največja zmedenost, posebno mej monarhično stranko; minister Broglie hoče zopet zediniti vse desničarje, pa mu je spodletelo; monarhisti zdaj stavijo vse upanje v grofa Chamborda, on bo prevzel vodstvo stranke in se preselil v Versailles.

Na Španjskem se se zmerom vse suče okoli Bilbao; republikanci streljajo s kanoni na karlistične šance, do resnega sprejetja pa se nij prišlo.

Srbski knez Milan potuje zdaj v Carigrad, da poravna vsako diferenco s Sultanom.

Na Švicarskem je morala vlada proti klerikalcem v nekaterih krajih intervenirati z vojno silo.

Razne vesti.

(Občni zbor pol. društva Soča), pri katerem je bilo navzočih 53 samih odličnih mož in županov iz Goriškega, je sklenil peticijo na ministerstvo zaradi dveh oddelkov porotnih sodnj v Gorici in Trstu in resolucijo, da se povabijo vsi goriški in sploh vsi slovenski državni poslanci, da te peticije v državnem zboru omenijo in stavijo dotično resolucijo na ministerstvo; po tem da ima biti tabor pri Tolminu se samo točko o predelski železnici in da dan tabora odbor odloči; ob enem se sklene, da mora odbor tudi politično društvo Gorica povabiti k sodelovanju za tabor in na posled obvelja predlog, da se društvem organu da 50 fl. in po možnosti še več letne podpore. Sklenil se je obč. zbor ob 4 uri. Natanjeno poročilo prihodujič.

(Mestne volitve) v 3. razredu so se včeraj vršile. Agitacija od obeh strank, klerikalne in liberalne, je bila velika, denar je imel menda največ upliva; nekateri so od obeh strank denar vzeli; kar je ljudstvo napotilo do mnjenja, da morajo biti pri magistratu mastne službe, klerikalci so še vrh vsega po ulicah metali neke surove pamflete na liberalne kandidate; ukljub esemu temu pa so klerikalci sijajno propali in so bili izvoljeni liberalni kandidati Dr. Maurovich z 248, Dr. Verze gnassi 246, Janez Kovačič 244 mej 384 glasovi, kar je znamenje, da se je vendar to uresničilo, kar smo v 14. številki predvideli, da namreč klerikalcem je odklenalo, ker imajo zdaj tudi vlado proti sebi. — Srednja stranka nij imela svojih kandidatov. — V soboto bo volitev v drugem razredu, v tem postavi vsaka stranka svoje kandidate, mogoče pa je, da tudi v tem razredu zmaga gajo odločni liberalci, ker je srednja stranka postavila take kandidate, ki nihče ne pozna. Več o volitvah sporočimo prihodnjije.

(G. Muralt Franjo) iz Mengša doma, je imenovan asistent na goriški kmetijski družbi.

(Finančni stražnik Č.), ki je bil po nesreči pred nekoliko meseci svojega tovaruše blizu Kanala ustrelil, je bil včeraj obsojen zaradi nepazljivosti 6 tednov zapora.

(Goriška čitalnica). Beseda 25. t. m. na korist novomeškemu narodnemu domu nij bila kaj posebno obiskana; udeležilo se je bilo 90 obiskalcev, ker kakor smo zvedeli nekaterem čitalničarjem nij bilo po volji, da se je ta beseda napravila za Kranjce. Vendar pa se je nabralo za narodni dom okoli 70 gold., kar je pri takih razmerah še precej ugodna številka. Beseda se je prav dobro vršila; vojaški oršester pod vodstvom g. kapelniške Blaške-ta je kaj izvrstno ekskutiral jako teške, pa lepe točke; pevski zbor pa se je, kakor navadno prav krepko držal — „Kdo je mar“ sicer jako plitva kompozicija, je g. Goljevšek se svojim sa mo-spevom do nekega efekta spravil; Venec slovenskih pesmi, jako okusno urejen po g. Hribarju, je menda najboljši utis napravil na občinstvo, mej tem ko so prvič krasen zbor „Samò“ najboljši in natanjčnejše peli. —

Škoda samo, da je bil tenor gosp. Ditrih zagrljen; vendar pa moramo temu gospodu, ki se toliko za našo čitalnico žrtuje, še enkrat iskreno zahvalo izreči.

Gospod Furlani je kot deklamator ravno tako spreten, kakor kot igralec; zatorej mu gratuliramo in želimo, da še prav dostikrat nastopi. Ta beseda se sme tedaj tudi prav lepa imenovati. Plus po besedi pa je bil prav živahen; kadrljo je plesalo do 30 parov in to je nenavadno dosti, če se pomidi, da še noben ples po velikinoči druga leta nij bil kaj posebno obiskan in da v Concordiji malo dnij poprej nij bilo skoro prav nič plesaleev. Mladina se je vrtela do belega dne in take domače zabave nij bilo še kmalo. — Čitalnica ima letos očitno srečo in to mora veseliti vsacega rodoljuba, razun kacega samopridnega intriganta.

Kmetijske i trgovske vesti.

(Razpis daril za dobro urejena gnojišča.) Da bi naše c. kr. kmetijsko društvo mej kmetovalci te dežele pospeševalo tudi umno ravnanje z gnojem, ki je podlaga vsega poljedelstva, hoče pripomoči s tem, da razpisuje devet daril po 50 fl. Keor ima gnojišče uravnano po poduku, ki bo tudi v našem listu natisnen, sme se oglašiti za darilo. Splošni pogoji dobro urejenega in darila urednega gnojišča so:

1. Gnojišče mora biti tako urejeno, da more gnoj na njem prav dobro vreti in izdelovati se, da ne odteka gnojica, niti ker je duo gnojišča prodirno, niti da pada kapnica (dež iz strehe) na gnojni kup. Prav tako mora skrbeti se, da se vsi ubižljivi drobci obvarujejo v gnoji in sicer s potresanjem mavca ali vitriola i. t. d.

2. Urejena mora biti gnojna jama, da se vsa v njo steka gnojica iz gnojišča pa tudi iz hleva, in da se z njo poliva gnoj na gnojišči, da vedno enakomerno vre; plesnjav ali siv gnoj ne velja.

3. Gnoj mora biti plastasto razširjen na gnojišči, tako da se nahaja na posebni plasti gnoj, ki je bil naj poprej izpeljan iz hleva na gnojišče itd.

4. Prav tako mora biti gnoj na gnojišči večkrat in trdno pohojen od živali.

5. Dobro je, da je gnoj plastasto pokrit z zemljo, pa vsaj da je površje pokrito z zemljo za tri palce debelo.

6. Pregledovalni in presojevalni odbor bo se pričel o dobroti gnoja, ali je tudi gospodar vse storil, da je gnoj pravilno se kuhal i. t. d.; le lepore urejeno gnojišče še ne zadostuje.

7. Mej enako vrednimi prosilci bo imel prednost, ki bo imel gnojišče tako urejeno, da se more do njega lahko dohajati z vozom, da je prav naravno brez posebnih umetnostij in velikih stroškov napravljeno.

8. Posebno prednost bodo imeli tudi oni gospodarji, ki napravljajo mešani gnoj (kompost), ter umejo porabiti vse odpadke, katerih se dokaj nahaja v kmetijah na pr. trsje, cestno blato, tnalovina, trske, žaganje, veje, listje, pepel in pepelušku, saje, blato iz bajerjev, odpadki od sviloprejk, kebrji, kri, kosti, človeško blato, sekretnica in mnogo drugzega, kar more zdatno pomoziti gnojni kup.

Prosilci naj pošljejo dotične vloge c. kr. kmetijskemu društvu po načelnikih, dotične kmetijske podružnice do konec decembra tek. leta (1874).

Poseben presojevalen odbor kmetijskega društva bo pregledoval dotična gnojišča po tem meseca februarja 1875., ki bo prisojeval darila, ki se imajo tako-le razdeliti: 4 darila za pol. okraj Gradišče, 2 darila za okraj goriški, 2 darila za okraj tolminski in 1 darilo za okraj Sežana. Ko bi ne bilo dovolj prosilcev iz dotičnega okraja, more se darilo, ki je bilo namenjeno za oni okraj, podeliti gospodarju iz drugega okraja.

C. k. kmetijsko društvo v Gorici meseca marcija 1874. Podpredsednik: V. pl. Ritter. Tajnik: Streinz.

(Ribolov z dinamitom) je, kakor smo uže predlanskem v „Soči“ pisali, ribam kaj nevarna reč, ker se na ta način pokonča v kratkem času ves ribji plod. Vendar enkrat je tudi namestništvo v Trstu zvedelo za nevarnost ribolova z dinamitom, katera pri nas na Goriškem dan za dnevom raste, in je s posebnim dekretom na županstva ostro prepovedalo dinamit kot sredstvo za ribolov ob enem pa tudi obečalo, da se snuje prav sposobna in ostra postava, katera bo sploh uredila vsa vodila za ribstvo. Prav take, čeravno malo kesno!

(Živinozdravnik) g. Perko, ki je dovršil svoje študije na Dunaji, se je stalno naselil v Gorici. Potrebo živinozdravnika smo uže davno čutili v Gorici, posebno pa slovenskega; zatorej pa naj se naši živinorejci v vsaki sili obrnejo na gosp. Perkota, ki zdaj stanuje v gostilnici pri Lizi v Rabatišči.

(Kmetijske knjige). Kakor smo izvedeli po G. listu, ima naše kmetijsko društvo prav dosti dobrih podučnih knjig za kmetovalce. Napredka željni kmetovalci, udje tega društva jih lahko dobe na posodo in ker je tudi dosti slovenskih, naj naši gospodarji pridno segajo po njih.

Kmetijsko društvo zdaj uže prav marsikaj koristnega napravlja in še več bi lahko, ko bi se prav dosti

udov oglasilo, zatorej naj bi se le vsi premožnejši Slovenci vpisali v tako koristno društvo.

(Vreme) je zdaj postalo pravo aprilsko, nestanovitno, vsaki dan imamo soluce in dež; y saboto je v Gorici in okolici še celo toča padala, toda le malo je je bilo in nij skoro nič poško-lovala. Vse je pa zdaj v najlepšem cvetu, goriška okolica je praznično oblečena — pravi raj. Vendar pa škodi to vreme komaj izleženim kavalirjem in bog varuj, da bi dolgo trajalo.

Zadaje dui, v tvorek in sredo, postalo je prav mrzlo in borja piše, kar še več sadju in sviloprejkam škoduje.

(Cene) žita padajo v resnici, kakor smo uže zadnjič to prerokovali. Turšica je še dni padla za 30 soldov pri štarju (fl. 116); lepe robe siar se dobiva iz Trsta franko Gorica po gl. 7. fl. 116; ker se pa v Trstu pričakuje mnogo ladij z koruzo bodo cene v 14 dneh gotovo še mnogo padle, in ne segamo predaleč, če rečemo, da jo bomo še to spomlad kupavali po 2 gold. polonk. V enaki meri mora tudi pšenica pasti.

Poslanica.*)

Od sv. Lucije na mostu.

Mislil sem čakati izid nove volitve, katera bo menda stoprv v maji ter še le takrat našega ubogega Andrejčka malo popraskati, da bi se zopet vzbudil in nam kako grenko resnico v „Soči“ povedal.

Pa ker se tako ponaša, kako vas je v 11. listu „Soče“ poknil, mu moramo vendar nekaj v pojasnilo njegove poslanice odgovoriti, da izve, da se kovača lastne slave prav nič ne bojimo.

Prvič ga prosimo, da nam nekoliko grenkih resnic o naši ljudski šoli povedati blagovoli, če jih količkaj pozna, ali on sam, ali pa njegov kovač. Da naša mladina, od kar smo učitelja dobili, nam je lep dokaz larska skušnja, katere se je okrajni glavar g. državni poslanec Winkler osebo udeležil, i na vse zašnje po razdelitvi šolskih daril učenec kakor učenke s popolno zadovoljnostjo pohvalil. Morada se je tudi naš Andrejček preskušnje udeležil, tičaje v kakem kotiču ter se ob času preskušnje ušesa zatisnil i nič slišal, ker nam z grenkimi resnicami žuga. Mi nij-mo tega krivi.

Tedaj se vam priporočjemo v prihodnje malo bolje paziti, i stoprv po tem soditi. Tuli se je naš Andrejček nekaj izrazil, da je ljudska šola našema g učitelju molzua krava ali jaz bi mislil, da je bila nek-mu drugemu naši županja molzua krava, po kateri je, ko mu je utekla jako hrepenel, pa ona pametna, mu je le roge kazala, ne brigaje se za njegove prilizujene besede, češ, če me zopet v svoje kremplje dobi, me bo hoje drl, nego preje. Da je to resnica, je občno znano.

Sicer bi lahko še marsikaj prav zanimivega povedal, kar pa raji zamolčim. nego bi se v osebne prepire spuščal; popolzoma pa priznavam, da ste le vi bistra glavica, po lastnih izrazih, i mi smo le „puobi“.

En „puof“ kateri drobtince pobira.

*) Uredništvo nij odgovorno ne za obliko, ne za zadržaj.

Cenik raznega blaga

na goriškem trgu, 9. aprila.

	f.	kr.
Pšenica kraška, vagan	4	—
„ gorska	3	85
„ goriška	—	—
Turšica domača	2	75
„ ogrska	2	65
Ječmen cel	2	—
„ pehan	3	80
Oves laski	1	70
„ ogrski	1	80
Fižol laski	3	40
„ gorski	2	67
Rž	2	50
Krompir cent za seme	4	—
Seno	1	10
Slama	1	—
Slanina [špeh] domača cent	42	—
„ amerikanska	35	—
Vino črno, vedro [Em]	10	do
„ belo,	8	15
Pivo gradsko	9	60

Riž I. vrste po 13 fl. vrste po 12.— III. vrste po 10.50 IV. vrste po 10.50 V. vrste po 8 fl.

Može iz Ritterjevih mlinov v Stračicah.

Še žakljem: Št. I. po 16.10 Št. II. po 15.10 Št. III. po 13.80 Št. IV. po 12.50 Št. V. po 11.50 VI. po 9.30.

Brez žaklja: Otrobi drobni po 3.30 otrobi debeli po 3.— fl.

Samo fl. 135 a. v., franko Trst, stane mašina za mlaenje, najnovejše konstrukcije, mlatača v dveh urah toliko žita, kakor trije mlatiči v enem dnevu, pod garancijo in dovoljenjem poskušnega obroka. Ph. MAY-FARTH & Comp., Maschinenfabrik, Frankfurt a. M. Več pri upravnijstvu „Soče“.